

Borówka, Józef

Organizowanie administracji państwowej zespolonej i instancji na terenach powiatów brzezińskiego, kutnowskiego i łęczyckiego w 1945 roku

Notatki Płockie 54/4(221), 22-26

2009

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ORGANIZOWANIE ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ ZESPOLONEJ I INSTANCJI NA TERENACH POWIATÓW BRZEZIŃSKIEGO, KUTNOWSKIEGO I ŁĘCZYCKIEGO W 1945 ROKU

Abstrakt

U podstawy sposobu sprawowania władzy w Polsce przez komunistów, tkwił jej totalny charakter. Zgodnie z tym, także administrowanie terenem przekazali w 1944 roku powoływanym przez siebie radom narodowym, których genezy można poszukiwać w radach robotniczych i chłopskich z okresu Rosji bolszewickiej. Jednakże, ze względu na trudności, na jakie napotykali komuniści przy ich organizowaniu, zmuszeni byli odwołać się do wzorców przedwojennych i reaktywować administrację państwową I i II instancji. Tutaj z kolei, poprzez obsadzanie znaczących stanowisk działaczami partyjnymi, zdobywali i tak decydujący wpływ na podejmowane decyzje administracyjne.

Słowa kluczowe: administracja państwowa, burmistrzowie miast, komendanci wojsni, pełnomocnicy rządowi, powiaty: łęczycki, kutnowski, brzeziński, wójtowie, zarządy miejskie.

Stopniowe uwalnianie spod okupacji niemieckiej terenów Polski przez Armię Czerwoną, postawiło przed komunistami problem zorganizowania na nich administracji rządowej. Sprawę tą poruszono w manifeście programowym PKWN nadanym przez radio moskiewskie w ramach audycji Związku Patriotów Polskich, a następnie ogłoszonym w Chełmie 22 lipca 1944r.¹

W odniesieniu do administracji zapisano w nim: „... Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego sprawuje władzę poprzez wojewódzkie, powiatowe, miejskie i gminne rady narodowe [...]. Tam, gdzie rady narodowe nie istnieją, demokratyczne organizacje obowiązane są natychmiast powołać je do życia...”². Stwierdzenie to świadczyło o braku chęci do restytucji przedwojennej struktury administracji państwowej i oparcia się w tym względzie wyłącznie na radach narodowych. Jednak ze względu na to, że komuniści napotykali zewsząd na postawy nieufności i rezerwy, co powodowało duże trudności przy organizowaniu rad, PKWN dekretem z dnia 21 sierpnia 1944r.³ powołał organy administracji ogólnej I i II instancji, wracając w tym względzie do sytuacji sprzed wojny⁴. Jak jednak wyżej wskazano funkcje administracyjne pełniły również, w miarę ich organizowania, rady narodowe poprzez swoje organy wykonawcze. Istniał więc dualizm administracyjny, który został zlikwidowany ustawą z 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej⁵. Na jego mocy zreorganizowane rady narodowe przejęły pełnię władzy w terenie, a administracja państwowa uległa likwidacji.

Organizowanie administracji państwowej na obszarze omawianych powiatów rozpoczęło się wraz z ucieczką Niemców, czyli w drugiej połowie stycznia 1945r.⁶ Zadanie to realizowali pełnomocnicy powiatowi Tymczasowego Rządu Polskiego. I tak na teren powiatu łęczyckiego, w ostatniej dekadzie stycznia, przybyła Delegatka RP Anna Jesse⁷. Zastała ona, mianowanego przez komendanta wojennego miasta Łęczycy Paramonowa⁸ na tymczasowego starostę, Józefa Wawrzyniaka. Już 29 stycznia 1945 r.⁹ uruchomił on starostwo, a 13 lutego, wraz z Zygmuntem Pawłowskim, zorganizowali Tymczasowy Zarząd Miasta Łęczycy¹⁰. Dnia 2 lutego, na wniosek Anny Jesse, Józef Wawrzyniak przekazał funkcję tymczasowego starosty Zacheuszowi Wojciechowskiemu¹¹. Nie był to jednak koniec zmian na tym stanowisku. W ciągu krótkiego czasu, od lutego do października 1945 roku funkcję tę sprawowali kolejno: Józef Wawrzyniak, Zacheusz Wojciechowski, Bolesław Geraga, Anna Jesse, Stanisław Kwapisz i Paweł Walicki¹². Częste zmiany na stanowisku starosty były spowodowane zarówno brakiem wykwalifikowanej kadry do sprawowania takiej funkcji, niejasną sytuacją polityczną Polski, a przede wszystkim dążeniem władz komunistycznych do obsadzenia ważniejszych stanowisk ludźmi akceptującymi i wspierającymi zachodzące zmiany. Dobrym przykładem nieodpowiedniego człowieka był właśnie Zacheusz Wojciechowski, w okresie przedwojennym jeden z produkujących rolników w powiecie łęczyckim. Prowadził wówczas „przykładowe” gospodarstwo rolne, uruchomił deszczownię i zbudował chłodnię.

W 1928 r. za swe osiągnięcia został odznaczony Krzyżem Zasługi i otrzymał Dyplom Uznania Ministerstwa Rolnictwa¹³. Taki człowiek, rzecz zrozumiała, nie był osobą do zaakceptowania przez nowe władze.

18 stycznia 1945 r., kiedy ostatecznie oddziały niemieckie opuściły w popłochu Łęczycę, w porozumieniu z komendantem wojennym Paramonowem, lokalna komórka Gwardii Ludowej zorganizowała Milicję Robotniczą przemianowaną następnie w Milicję Obywatelską. Jej pierwszym komendantem został mianowany Bronisław Cholewiński¹⁴.

W tym samym dniu tymczasowym burmistrzem miasta został przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej Stanisław Grabiszewski. Po powołaniu Zarządu Miejskiego, co nastąpiło 21 stycznia, funkcję tę sprawował najpierw Leon Lefik¹⁵, a od 13 września 1945 r. Walenty Czerwiński¹⁶. W Poddębicach burmistrzem został Antoni Błaszczyk¹⁷, a w Ozorkowie Bolesław Geraga¹⁸ sekretarz KP PPR Łęczycy – Ozorków – Piątek z okresu okupacji niemieckiej¹⁹.

Pierwszymi działaniami zmierzającymi do powołania administracji w powiecie brzezińskim było ujawnienie się konspiracyjnej PRN i jej pierwsza sesja w lokalu restauracji Niemca Mantaja w Będkowie w dniu 18 stycznia 1945 r. Uchwalono tam odezwę wzywającą ludność do przystąpienia do pracy, otwarcia sklepów, usuwania zniszczeń wojennych oraz informowano, że władzę w gminie i okolicy przejmuje tymczasowo PRN²⁰. Zwołana następnie ludność z Będkowa i okolicy powołała Gminną Radę Narodową Gminy Będków i Zarząd Gminy. Wójtem został wybrany Franciszek Wachnik. 29 stycznia 1945 r. powołano GRN i Zarząd Gminy Łaznów. Pełnomocnikiem RP na teren powiatu brzezińskiego był Antoni Tomczak. Urzędował w Brzezinach od 29 stycznia 1945 r., ale już 3 lutego na zebraniu Międzypartyjnej Komisji organizacyjnej przekazał swe funkcje Stefanowi Symanowskiemu z Brzezin²¹.

Tymczasowy Komitet Miasta Brzeziny zebrał się 25 stycznia 1945 r., gdzie stanowisko burmistrza powierzono Ignacemu Rusikowi, a tymczasowym starostą został Wacław Niedźwiedź. Komendantem Milicji Obywatelskiej mianowano Pardusa²². Kandydatury te zostały zatwierdzone na organizacyjnym zebraniu PPR w dniu 28 stycznia 1945 r.²³ W trakcie posiedzenia PRN w Brzezinach z 12 lutego 1945 r. uzyskały one także akceptację radnych²⁴, co dodatkowo zostało potwierdzone na jej nadzwyczajnym zebraniu odbytym 26 lutego²⁵. Jednakże starosta W. Niedźwiedź nie sprawował zbyt długo swej funkcji. S. Symanowski na posiedzeniu Egzekutywy KP PPR w Brzezinach, jakie miało miejsce 16 marca 1945 r. stwierdził, że: „... starosta jest człowiekiem starszym około 65 lat, przemęczonym i zgryźliwym, przyjął delegację Ludowców z konspi-

racji celem dokoptowania ich do Rady Narodowej, lecz o tem nic nikomu nie powiedział i z tego pełnomocnik miał nieprzyjemności...” i w związku z tym zażądał ustąpienia starosty²⁶. Nastąpiło to jednakże dopiero 6 kwietnia, a jego obowiązki przejął Wojewódzki Inspektor Samorządowy Jan Silwa-Pieczonko²⁷. Kandydaturę tę zatwierdziła PRN w Brzezinach w dniu 30 maja 1945 r.²⁸.

Zarząd Miejski w Strykowie został powołany 18 stycznia 1945 r. Na jego czele stanął Piaskowski²⁹. W jego skład weszło 7 pracowników biurowych oraz 3 robotników wykonujących wszelkie prace fizyczne, a więc Zarząd ten był zarazem specjalną brygadą do wykonywania podstawowych prac związanych z funkcjonowaniem miasta. Poza tym, ze swego grona, wytypował on Florczaka i Macińskiego jako delegatów do Powiatowej Rady Narodowej w Brzezinach. Na terenie miasta Zarząd zorganizował również Milicję Obywatelską³⁰.

W Tomaszowie Mazowieckim, ze względu na jego odrębny status administracyjny, dokonano wyboru prezydenta. Na posiedzeniu organizacyjnym Tymczasowej Tomaszowskiej Miejskiej Rady Narodowej, jakie odbyło się 23 lutego 1945 r., został nim Czesław Lasota otrzymując w głosowaniu 27 głosów na 30, a wiceprezydentem Antoni Mazurek, którego wybrano jednogłośnie³¹.

Ostatecznie oddziały niemieckie opuściły teren powiatu kutnowskiego 19 stycznia 1945 r. Już następnego dnia utworzono w Kutnie Milicję Obywatelską, zabezpieczono magazyny żywnościowe, uruchomiono szpital i piekarnie³². Pełnomocnikiem rządowym na teren powiatu był Stanisław Raj, który jednocześnie sprawował nadzór nad przeprowadzaniem reformy rolnej³³. Z chwilą wyzwolenia S. Raj rozpoczął czynności zmierzające do tworzenia administracji samorządowej i państwowej. Już w dniu wyzwolenia udało się powołać MRN i Zarząd Miejski, na którego czele stanął Bolesław Zemsta³⁴. 25 stycznia utworzono PRN powiatu kutnowskiego, która tymczasowym starostą mianowała Kazimierza Kucnera³⁵.

Na posiedzeniu PRN, które odbyło się 22 lutego 1945 r. W sali konferencyjnej Starostwa Powiatowego w Kutnie nastąpiło ostateczne zatwierdzenie tej nominacji i równocześnie zatwierdzono Czerwińskiego wicestarostą. Upoważniono również starostę do zatrzymywania w areszcie na czas nieokreślony winnych popełniania jakichkolwiek przestępstw³⁶, co było spowodowane brakiem sądu w mieście³⁷. Na następnym posiedzeniu PRN, które odbyło się 19 marca, zaopiniowano pozytywnie na stanowiska burmistrzów Kutna – Bolesława Zemsty i Krośniewic – J. Romantowskiego³⁸.

W maju 1945 r. uruchomiono Szpital Powiatowy im. Św. Walentego, na którego czele stanął Bolesław Jędraszko³⁹.

Zmiany na znaczących stanowiskach w powiecie następowały i tutaj dość często. W ciągu na-

stępnym kilkunastu miesięcy zmieniono burmistrzów Krośniewic i Kutna. W pierwszym przypadku z dniem 28 listopada 1945 r. został nim R. Rybiński, a w drugim, od dnia 26 stycznia 1946 r. Jan Misztela⁴⁰.

W sierpniu 1948 r. Jan Misztela⁴¹ złożył podanie o zwolnienie go ze stanowiska burmistrza, co zostało zaakceptowane przez Wydział Powiatowy i nastąpiło 1 listopada tegoż roku⁴². Zmiany nie ominęły także starostwa. W 1947 r. K. Kucner awansował na wicewojewodę a jego obowiązki przejął Jan Tomczak⁴³. Przekazanie stanowiska nastąpiło 31 września 1947 r.⁴⁴ Częste zmiany kadrowe, jak uprzednio wspomniano, były spowodowane dążeniem do umocnienia władzy komunistycznej. Dał temu wyraz w późniejszym okresie czasu przewodniczący WRN w Łodzi Henryk Domagalski, który na posiedzeniu Prezydium tego organu w dniu 13 października 1948 r. stwierdził wprost: „... dotychczasowe składy ... muszą być oczyszczone z wrogich elementów by w ten sposób ułatwić zbudowanie klasowego aparatu stanowiącego i wykonawczego na wszystkich szczeblach...”. Wyznaczono równocześnie termin owego „oczyszczenia”, do końca października 1948 r.⁴⁵ Zmiany trwały więc nadal. W pierwszej połowie 1949 r. Ludwik Wiśniewski objął stanowisko starosty,⁴⁶ ale już 30 czerwca wojewódzki inspektor samorządowy E. Galarowicz zastąpił go S. Gałką⁴⁷. W 1949 r. dokonano także zmian na stanowisku burmistrza Kutna. Objął je B. Kustosik⁴⁸. Zgodnie z dyrektywą przewodniczącego Domagalskiego rotacja stanowisk miała także miejsce w powiatach łęczyckim i brzezińskim. Równocześnie z powołaniem starostw powiatowych i zarządów miast, z inicjatywy komendantów wojennych, lokalnych komórek PPR-u oraz pełnomocników powiatowych organizowano w terenie wiece ludności wiejskiej. Informowano tam o zachodzących zmianach w Polsce, organizowano zasady gminne i wybierano wójtów oraz sołtysów⁴⁹. Nie było to jednak łatwe. W gminach położonych w pobliżu miast proces formowania się nowej władzy przebiegał na ogół sprawnie. Inaczej było w dalszych rejonach. Działalność niepodległościowego podziemia była tam przyczyną wielu trudności⁵⁰. Nie było chętnych na stanowisko wójta, a jeśli taki się znalazł to często, pod różnymi pretekstami, rezygnował. I tak, w gminie Topola położo-

nej stosunkowo blisko Łęczycy już 13 marca 1945 r. powołano GRN, a wójtem został B. Tomaszewski⁵¹. Jednak już w gminie Dalików prace nad uruchomieniem stabilnej władzy terenowej trwały do maja 1945 r. Wójtem, już wkrótce po wyzwoleniu, został tutaj mianowany M. Chwiałkowski, ale 12 kwietnia złożył rezygnację ze stanowiska motywując to sprawami zdrowotnymi. Wówczas, dnia 2 maja 1945 r., w lokalu Zarządu Gminy, w obecności komendanta wojennego Iwanowa, przy współudziale przedstawicieli Prezydium PRN w Łęczycy, F. Białasa, w głosowaniu jawnym, wybrano wójtem Jana Walickiego, a zastępcą Antoniego Dębskiego.⁵²

Do końca 1945 r. sytuacja w powiecie łęczyckim ukształtowała się w ten sposób, że na obszarze południowym trwały nadal problemy z ustanowieniem władzy gminnej, ale na północy trudności zostały pokonane⁵³.

W toku uruchamiania władzy terenowej zdarzało się często, że zmiana na stanowisku wójta następowała na mocy arbitralnej decyzji komendanta wojennego. Tak było w gminie Ciosny powiatu brzezińskiego. 30 stycznia 1945 r. na zebraniu organizacyjnym Zarządu, przy udziale Delegata powiatowego Tomczaka oraz ppor. Czerniakowskiego, wójtem wybrano Woźniaka⁵⁴. Jednak już 24 lutego komendant wojenny dokonał zmiany i mianował na to stanowisko Szczepaniaka⁵⁵.

W powiecie kutnowskim, w lutym 1945 r. rady gminne ukształtowały się, a w marcu dokonały na swoich terenach wyborów zarządów i wójtów⁵⁶. Były to działania tymczasowe, bo w ciągu następnego roku większość wójtów wymieniono realizując wytyczne wojewody łódzkiego Jana Dąb-Kocioła, sformułowane na konferencji starostów 6 kwietnia 1946 r. Zalecił on wówczas: „... usunąć większość wójtów i sołtysów, bo sabotują zarządzenia władz...”⁵⁷. Następną reorganizacja nastąpiła na początku 1947 r. Dążąc do dalszego zwiększenia wpływów partii komunistycznej w 9 gminach przeprowadzono zmiany, w wyniku których większość wójtów w powiecie wywodziła się z PPR-u⁵⁸.

W ten sposób, umiejętnie przeprowadzane zmiany personalne na szczeblu gminy i powiatu były jednym z czynników, który stabilizował i utrwalał komunistyczną władzę w terenie.

Przypisy

¹ Okoliczności powstania PWN-u przedstawia obszernie P. Gontarczyk, *Polska Partia Robotnicza. Droga do władzy 1941–1944*, Warszawa 2003, s. 389–397; także A. Skrzypek, *Mechanizmy uzależnienia, stosunki polsko-radzieckie 1944–1957*, Pułtusk 2002, s. 33–34.

² Tekst Manifestu zamieszczono jako załącznik do Dz. URP 1944, nr 1; także *Konstytucja i podstawowe akty ustawodawcze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, oprac. F. Siemieński, W. Skrzydło, I. Ziemiński, Warszawa 1978, s. 9.

³ Dz. URP 1944, nr 2, poz. 8.

⁴ Moc obowiązującą miały wówczas rozporządzenie prezydenta RP z 19 stycznia 1928 roku o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej, Dz. URP 1936, nr 80, poz. 555 (tekst jednolity) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z 2 lipca 1931 roku o stanowisku wojewodów i starostów jako przedstawicieli rządu, Dz. URP 1931, nr 66, poz. 546.

⁵ Dz. U. 1950, nr 14, poz. 130.

⁶ Armia Czerwona wyparła wojska niemieckie z tego regionu w dniach 17–20 stycznia 1945 r., K. Badziak, W. Kozłowski, *Wyzwolenie ziemi łódzkiej. Styczeń 1945*, Łódź 1980, s. 294–306.

- 7 AP-Ł, KP PPR-Ł, E, sygn. 6/IV/1-2: protokół z posiedzenia Zarządu Powiatowego PPR w Łęczycy odbytego 1 II 1945r. o godz. 17 w lokalu własnym przy Placu Kościuszki nr 30 pod przewodnictwem Delegatki Tymczasowego Rządu tow. Jesse, przyczo- no zgodnie ze źródłem.
- 8 Tamże, S, sprawozdania I sekretarza, sygn. 6/V/1: pismo zaty- tutowane: „Sprawozdanie Komitetu Powiatowego za okres od 6-go czerwca 1942r.”, sporządzone 23 X 1945r., znalazł się tutaj następujący akapit: „... godz. 10 rano dostajemy rozkaz Paramonowa ażeby na godz. 1400 wyszukać ludzi na starostę, burmistrza, inż. przemysłu, inż. elekrowni [...] i uruchomić cały aparat państwowy. Przed 14-tą zeszli się wszyscy z nieufnością, iż mogą być wywiezieni na Sybir. Na drugi dzień [21 I 1945r.] aparat państwowy i samorządowy zaczął działać...”. Obawy przed możliwością deportacji były w pełni uzasadnione, zob. Teczka specjalna J. W. Stalina. Raporty NKWD w Polski. 1944-1946, wybór i oprac. T. Cariewskaja, A. Chmielarz, A. Paczkowski, E. Rosowska, Sz. Rudnicki, Warszawa 1998; także P. Kołakowski, NKWD i GRU na ziemiach polskich, Warszawa 2002.
- 9 AP-Ł, WRN-Ł, protokoły posiedzeń prezydiów rad narodowych, sygn. 176: protokół z posiedzenia Prezydium PRN w Łęczycy odbytego 24 IV 1945r.
- 10 APP-OŁ, Akta miasta Łęczycy, sprawozdania z działalności Zarządu MRN, sygn. 2: sprawozdanie Zarządu za 1945r.
- 11 Tamże, SP-Ł, R Org., sygn. 11: pismo z 5 II 1945r., L. dziennika 79, bez szczegółowego opisu.
- 12 AP-Ł, WRN-Ł, protokoły posiedzeń powiatowych rad narodo- wych, sygn. 27: protokół posiedzenia PRN w Łęczycy odbytego 2 i 4 X 1945r.; w spisie starostów łęczyckich przygotowanym przez W. Zarachowicza, zostali pominięci Z. Wojciechowski i J. Wawrzyński, zob. S. K. Kuczyński, Pieczęcie i herby miasta Łęczy- cy i ziemi łęczyckiej, Łęczycza 1985, s. 168.
- 13 APP-OŁ, SP-Ł, R Org., sygn. 47: życiorys napisany własnoręcznie przez Z. Wojciechowskiego.
- 14 Tamże,teczka bez sygn., H. Stokwiszewski, referat wygłoszony na sesji popularno-naukowej w dniu 29 IX 1972r. w Łęczycy z okazji 30-lecia powstania w pow. łęczyckim PPR, pt. „PPR w walce o utrwalenie władzy w powiecie łęczyckim”, Łęczycza 1972, s. 5.
- 15 Tamże, Akta miasta Łęczycy, Księga protokołów MRN w Łęczycy, sygn. 18: sprawozdanie z działalności Zarządu Miejskiego w Łęczycy od 1 II 1945r. do 20 VI 1945r.
- 16 S. K. Kuczyński, Pieczęcie i herby, s. 169.
- 17 APP-OŁ, SP-Ł, R Org., sygn. 36: pismo starosty łęczyckiego do Urzędu Wojewódzkiego Łódzkiego 23 VI 1945r. pt. „Opis po- wiatu”.
- 18 Tamże, SP-Ł, R Adm.-Prawny, sygn. 67: pismo starosty łęczy- ckiego do Urzędu Wojewódzkiego Łódzkiego z 26 VII 1945r.
- 19 T. Czaplński, Z dziejów łódzkiej organizacji Polskiej Partii Robot- niczej, RŁ 1962, t. VI (IX), s. 44.
- 20 C. Jabłoński, *Życie polityczne powiatu brzezińskiego w latach 1945-1948*, RŁ 1974, t. XIX (XXIII), s. 34-35; także AP-Ł, KP PPR-Brz., S, sygn. 2/V/4: posiedzenie Międzypartyjnego Komitetu Organizacyjnego z 3 II 1945r.
- 21 AP-Ł, KP PPR-Brz., S, sygn. 2/V/4: posiedzenie Międzypartyjne- go Komitetu Organizacyjnego z 3 II 1945r.
- 22 AP-Ł, WRN-Ł, protokoły posiedzeń powiatowych rad narodo- wych, sygn. 6: nadzwyczajne posiedzenie PRN w Brzezinach z 26 II 1945r.; Pardus, w oryginalne winno być Feliks Pardyś, agent NKWD, który odegrał niechlubną rolę w dekonspiracji struktur AK w rejonie Biłgoraja, zob. P. Kołakowski, NKWD i GRU na ziemiach polskich 1939-1945, Warszawa 2002, s. 270.
- 23 C. Jabłoński, *Życie polityczne powiatu brzezińskiego*, s. 35; ze źródół archiwalnych wynika, że miało to miejsce 31 I 1945r., AP-Ł, KP PPR Brz., P, sygn. 2: protokół z posiedzenia KP PPR w Brzezinach odbytego 31 I 1945r.
- 24 AP-Ł, WRN-Ł, protokoły posiedzeń powiatowych rad narodo- wych, sygn. 6: inauguracyjne posiedzenie PRN w Brzezinach odbyte w Sali Straży Pożarnej w Brzezinach w dniu 12 II 1945.
- 25 Tamże, sygn. 6: nadzwyczajne posiedzenie PRN w Brzezinach z 26 II 1945r.
- 26 Tamże, KP PPR-Brz., E, sygn. 3: protokół z posiedzenia Egzeku- tywy odbytej dnia 16 III 1945r. w lokalu własnym w Brzezinach przy ul. Mickiewicza nr 6/8.
- 27 APPT-OTM, SP-Brz., protokoły zebrań burmistrzów, wójtów i sekretarzy gminnych pow. brzezińskiego, sygn. 75: protokół z zebrania odbytego 6 IV 1945r.
- 28 AP-Ł, WRN-Ł, protokoły posiedzeń powiatowych rad narodo- wych, sygn. 6: protokół nr 7 z posiedzenia odbytego 30 V 1945r.
- 29 APPT-OTM, Akta miasta Stryków. R Fin.-Budż., sygn. 47: proto- kół sporządzony przez Komisję Chłopską w dniu 10 IV 1945r., bez dokładniejszego opisu.
- 30 Tamże, R Org., sygn. 39: pismo Zarządu Miejskiego m. Stryko- wa do Komendanta Wojennego z 18 II 1945r.
- 31 AP-Ł, WRN-Ł, protokoły posiedzeń powiatowych rad narodo- wych, sygn. 95: protokół zebrania organizacyjnego Tomaszow- skiej Miejskiej Rady Narodowej odbytego w dniu 23 II 1945r.
- 32 Tamże, KP PPR-K, S, sygn. 4/V/1: sprawozdanie Komitetu Po- wiatowego PPR w Kutnie za okres od 19 I 1945r. do chwili obecnej, brak daty, z analizy dokumentu wynika, że to X 1945r.
- 33 APP-OŁ, SP-Ł, R Org., sygn. 1: protokół z odprawy starostów powiatowych i prezydentów miast odbytej w Urzędzie Wojewódz- kim Łódzkim w dniach 30 i 31 III 1945r.
- 34 AP-Ł, WRN-Ł, protokoły posiedzeń powiatowych rad narodo- wych, sygn. 17: sprawozdanie delegata WRN w Łodzi z przepro- wadzonej w dniu 21 II 1945r. wizytacji MRN w Kutnie.
- 35 Tamże, KP PPR-K, S, sygn. 4/V/1: sprawozdanie Komitetu Po- wiatowego w Kutnie za okres od 19 I 1945r. do chwili obecnej, brak daty, z analizy dokumentu wynika, że to X 1945r.; także Kutno. Dzieje miasta, red. R. Rosin, Warszawa-Łódź 1984, s. 317.
- 36 Tamże, WRN-Ł, protokoły posiedzeń powiatowych rad narodo- wych, sygn. 17: protokół nr 2 z posiedzenia PRN w Kutnie odby- tego 22 II 1945r.
- 37 Tamże, protokoły posiedzeń prezydiów powiatowych rad narodo- wych, sygn. 167: protokół nr 5 z posiedzenia Prezydium PRN w Kutnie odbytego 16 IV 1945r.
- 38 Tamże, protokół nr 3 z posiedzenia Prezydium PRN w Kutnie odbytego 19 III 1945r.
- 39 Tamże, sygn. 17: protokół nr 6 z posiedzenia PRN w Kutnie odbytego 25 V 1945r.
- 40 Tamże, sygn. 168: protokół nr 23 z posiedzenia Prezydium PRN w Kutnie odbytego 6 V 1946.
- 41 Tamże, UWŁ-Ł, W Sam., sygn. 519: protokół nr 65 z posiede- nia Wydziału Powiatowego w Kutnie odbytego 18 VIII 1948r.
- 42 Tamże, protokół nr 66 z posiedzenia Wydziału Powiatowego Kutnie odbytego 18 X 1948r.
- 43 AP-Ł, WRN-Ł, protokoły posiedzeń powiatowych rad narodo- wych, sygn. 19: protokół z XXVIII plenarnego posiedzenia PRN w Kutnie odbytego 29 VIII 1947r.
- 44 Tamże, UWŁ-Ł, W Og., sygn. 135: sprawozdanie periodyczne starosty kutnowskiego z 2 X 1947r. z III kw. 1947r.
- 45 Tamże, KW PPR-Ł, W Adm.-Sam., sygn. 1/XII/16: protokół z posiedzenia Prezydium PRN w Kutnie odbytego 13 X 1948r.
- 46 Tamże, UWŁ-Ł, W Sam., sygn. 520: protokół nr 8 z posiedzenia Wydziału Powiatowego PRN w Kutnie odbytego 21 V 1949r.
- 47 Tamże, W Og., sygn. 152: protokół dawczo-odbiorczy starostwa kutnowskiego z 30 VI 1949r.
- 48 Tamże, UWŁ-W Sam., sygn. 520: protokół nr 3 z posiedzenia Wydziału Powiatowego PRN w Kutnie odbytego 8 III 1949r.
- 49 APP-OŁ, Akta gm. Topola, zarządzenia administracyjne, sygn. 77: pismo starosty łęczyckiego do wójta gminy Topola z 1 II 1945r.
- 50 W sprawozdaniu wojewody łódzkiego za V 1945r. napisano: „... siły MO i UP nie są w stanie opanować sytuacji, potrzebne jest wojsko...”, AP-Ł, KW PPR-Ł, W Adm.-Sam., sygn. 1/XII/11.
- 51 APP-OŁ, SP-Ł, R Adm.-Prawny, sygn. 69: protokół z posiede- nia GRN w Topoli z 15 III 1945r.
- 52 Tamże, protokół z posiedzenia GRN w Dalikowie odbytego 2 V 1945r.
- 53 AP-Ł, WRN-Ł, protokoły posiedzeń powiatowych rad narodo- wych, sygn. 28: protokół nr 17 z posiedzenia odbytego 29 III 1946r.
- 54 APPT-OTM, Akta gminy Ciosny, sprawy organizacyjne, sygn. 606: protokół posiedzenia Tymczasowego Zarządu Gminnego odbytego 30 I 1945r.
- 55 Tamże, Akta gminy Ciosny, sprawy organizacyjne, sygn. 606: protokół z posiedzenia GRN w Ciosnach odbytego 24 II 1945r.
- 56 AP-Ł, WRN-Ł, protokoły posiedzeń powiatowych rad narodo-

wych, sygn. 18: protokół nr 17 z posiedzenia PRN w Kutnie
odbytego 29 III 1946r.; sprawozdanie starosty Kucnera.
57 Tamże, UWŁ-Ł, WOg, sygn. 76: protokół z konferencji staro-

stów powiatowych województwa łódzkiego odbytej 6 IV 1946r.
58 Tamże, KP PPR – K, S, sygn. 4/V/1: protokół z posiedzenia
Komitetu Powiatowego PPR w Kutnie odbytego 15 II 1947r.

ORGANISATION OF THE GOVERNMENTAL ADMINISTRATION OF THE FIRST INSTANCE IN DISTRICTS OF BRZEZINY, KUTNO AND ŁĘCZYCA IN 1945

Summary

At the roots of the way of exercising power in Poland by the communists was its totalitarian character. According to this, in 1944 also territorial administration was devolved to national councils created by them. These councils probably originated from family and country councils from the time of Bolshevik Russia. However, because of the difficulties that the communists encountered while introducing such administrative structure, they were forced to return to pre-war patterns and reactivate governmental administration of the first and second instance. Nevertheless, by staffing significant positions with the ward heelers, they still gained the lead influence on administrative decisions.